

*Gondolkozik Jóska: ejnye,
Nincs így jól a dolgok rendje...
— »Ülj fel Pista a szánkába,
Ide mellém, a bundába!...«*

*...Csilingel a szánkó velük,
Meg is ered a beszédük,
S ők megértik egymást szépen,
Mint nyáron — a faluvégén.*

Népművelési előadás.

A szövetkezetek.

A mai mostoha megélhetési viszonyok, az okszerű gazdálkodásra való áttérésnél mutalkozó nehézségek önkéntelenül arra készítetik a gazdaembert, hogy segitőtárs után nézzen, mert egy-maga nem bír megküzdeni azokkal a terhekkal, amiket a való élet rak rá vállaira. Azt a terhet azonban, amit egy ember nem bír el, négy-öt esetleg már játszva viheti tovább. Mennyire megoszlik minden teher, mennyivel könnyebbé válik minden munka, ha nem négy, vagy öt ember, hanem ötvenen, hatvanan, százan állanak össze, szövetkeznek egy-egy közös cél érdekében. Több embernek bizonyos gazdasági cél érdekében való társulását, ha az meghatározott szabályok szerint történik, nevezzük szövetkezetnek.

Szövetkezetet minden községben lehet alakítani, ahol megvan az emberekben a gazdasági előrehaladás iránti törekvés, ahol érzik azt, hogy a nehéz gazdasági helyzeten nemcsak idegen segítséggel, hanem a saját erőink egyesítésével, saját munkánk felhasználásával is lehet segíteni.

A szövetkezeteknek rendkívül sok fajtáját ismerjük, mert hiszen minden gazdasági célt az erők egyesítésével sokkal könnyebben érhetünk el, mintha ezeket az erőket parlagon hagyjuk heverni. Általában véve azonban a szövetkezeteknek következő főbb fajtáit ismerjük: 1. hitelszövetkezetek, 2. fogyasztási szövetkezetek, 3. termelő szövetkezetek, 4. értékesítő szövetkezetek, 5. biztosító szövetkezetek és 6. munkavállaló szövetkezetek. Ezek azok a főbb csoportok, amelyek keretébe bele lehet illeszteni minden célú szövetkezetet.

A hitelszövetkezet, amint már neve is mutatja, a hiteligények kielégítésével foglalkozik. A hitelszövetkezet is lehet többféle. Lehet mezőgazdasági jellegű, amikor tisztán gazdaérdekek szolgálatában áll s amikor például hitelnyujtáson kívül foglalkozik más egyéb dolgokkal is, amivel a földművelők érdekeit előmozdithatja, mint például gazdasági gépek, eszközök, anyagok beszerzésével

stb. Hasonló munkát végezhetnek a tulnyomó részben iparosokból alakult ipari hitelszövetkezetek, amelyeknek ismét különböző válfajai vannak, aszerint, ahányféle ipari szakma van, így a többek között vannak külön asztalos, cipész stb. ipari szövetkezetek.

A fogyasztási szövetkezetek a háztartási és gazdasági cikkek közös nagyban való beszerzésére és e cikkeknek a szövetkezet tagjai között minden nyereszkesedési célzat nélkül való szétosztására létrejött alakulatok. Nálunk, Magyarországon a fogyasztási szövetkezetek egyuttal értékesítő szövetkezetek is, mert hiszen a legtöbb háztartási cikk a termelőtől származik, annak közvetlen beszerzése a közvetítő kereskedelem kizárásával nemcsak a termelőre, de a fogyasztóra is előnyös.

A termelő szövetkezetek a nyersanyagok kikészítésével és azok forgalomba hozásával foglalkoznak. A termelő szövetkezeteknek rendkívül sok fajtáját ismerjük. Ilyenek elsősorban a szakipari termelő szövetkezetek, cipész, asztalos stb. szövetkezetek, ilyenek a háziipari szövetkezetek, kosárfonó, szőnyegszövő stb. szövetkezetek, ilyenek a szeszfőző szövetkezetek, a gyümölcsfeldolgozó szövetkezetek. Idők multával egy-egy termelő szövetkezet kinő a kicsiny keretekből, főleg ha termékeinek kedvező piacot tud szerezni, hatalmas gyártelepeket létesít. Ennek gyönyörű példáját látjuk Angliában, Svájcban, sőt nálunk Magyarországon is, például a Hangya központ hatalmas ipartelepeiben.

Az értékesítő szövetkezetek különösen a mezőgazdasági termékek egybegyűjtésével, osztályozásával, piacra való kikészítésével és azok forgalomba hozatalával foglalkoznak. Minden termelőnek tudnia kell azt, hogyha valaki nagyobb mennyiségben hoz valamit piacra, azzal szívesebben szobaállanak a kereskedők, mintha apró-cseprő tételekben hoz valamit eladásra. Az is bizonyos, hogy az egyöntetű, gondosan kiválogatott árunak mindig nagyobb az értéke, mint a vegyes, összekevert, különféle minőségű portékának. Aki nagyban viszi a piacra áruit, az jelentékeny megtakarításhoz jut a szállítási költségeknél is stb.

Az értékesítő szövetkezeteknek tehát igen nagy jelentősége van és egy-egy vidék mezőgazdaságát egy jól vezetett értékesítő szövetkezet rendkívüli mértékben fellendítheti. Értékesítő szövetkezet annyiféle van, ahányféle mezőgazdasági terméket bír a magyar föld produkálni. Az értékesítő szövetkezetekhez tartoznak a pincészövetkezetek, a gabonarakár szövetkezetek, a gyümölcsértékesítő szövetkezetek, az állatértékesítő szövetkezetek, a tejszövetkezetek stb.

Nálunk, Magyarországon a Hangya kötelékében működő fogyasztási szövetkezetek egyuttal alapszabályszerűleg foglalkoznak az értékesítéssel is, ott tehát, ahol ilyen szövetkezet működik, nincs szükség külön értékesítő szövetkezetre, elégséges, ha a Hangya szövetkezet megfelelő újabb tőke gyűjtésével felkarolja fokozottabb mértékben az értékesítő üzletágot is.

A biztosító szövetkezetek a vagyonvédelemnek a legjobb szer-

vei. Tűz és más elemi csapások ellen a legjobb védelem a biztosítás. Ha házuk, ingóságunk, termésünk értéke néhány ezer pengő, akkor anniak értékét tűz, vagy jégverés esetén úgy kaphatjuk meg legbiztosabban, ha évente bizonyos összeget fizetünk a biztosító szövetkezetnek. A biztosító szövetkezetek vállalkozása a valószínűségi számításra alapszik. Ugyanaz a veszedelem sok embert fenyeget, ezért sokan biztosítják magukat, termésüket stb. kár esetére. A befizetett sok biztosítási díjból — ha egyenként az kevés volt is — idővel nagy tőke alakul, a káresetek száma pedig ehhez képest aránylag kevés. Erre alapítják a biztosító szövetkezetek számításait.

Van külön biztosító szövetkezetünk, amely az állatok elhullása esetén részesít kártérítésben. Biztosítás útján lehet védekezni nemcsak tűz- és jégkár, vagy állati betegségek ellen, de betöréses lopás, sikkasztás, vasuti szállítás közben történő károsodás ellen is. Az okosan gazdálkodó földműves ma már nem is mulasztja el, hogy vagyonát meg ne védje biztosítás útján.

A munkavállaló szövetkezetek a dolgozó emberek kézi erejét egyesítik és hasznosítják. Egy ember pl. egy több kilométeres vasuti töltés, vagy országút megépítésére ugyebár, nem vállalkozhat. De ha ötven-száz ember összeáll és egyesíti a maga munkerejét, akkor könnyűszerrel vállalkozhatik nagyobb, természetesen jövedelmezőbb munkák végzésére is. A munkavállaló szövetkezet egyik formája a földbérlo szövetkezet. Nagyobb birtoktestek okszerű hasznosításának legjobb módja a bérlo szövetkezetbe való tömörülés. Az ilyen szövetkezetbe tömörült földművelők közösen vásárolnak gépeket, eszközöket, anyagokat, egy-egy emberre aránylag kicsiny teher jut, de az így beszerzett gépek, eszközök segítségével az egyéni munka felhasználásával könnyűszerrel lehet hasznosítani a nagyobb földbirtokokat is.

Mostanában sűrűn emlegetik a szövetkezeteket s azokat úgy ajánlják, mint gazdasági bajaink legjobb orvosszerét. Önként felmerül tehát az a kérdés, van-e valami alapja ennek? Tudnak-e a már működő szövetkezetek megfelelő eredményeket felmutatni, amelyekből kétségtelenül kitűnik, hogy úgy anyagi, mint erkölcsi szempontból hasznára vannak földművelő népünknek?

Ha a szövetkezetek munkásságának gyakorlati eredményeit akarjuk megismerni, akkor feltétlenül szükséges egy-egy falu belső átalakulását megfigyelni, amikor van és működik ott a szövetkezet s amikor még nem volt. Harminc-negyven esztendeje rendkívül mostoha sorsban volt a kisközgazdaság. A pénz és áruuzsora valósággal fojtogatta. A kisbirtokok ezerszámra kerültek dobra. A nagyobb pénzintézetek nem adtak a kisembereknek hitelt, így azok kénytelenek voltak körmönfont uzsorásokhoz folyamodni, akik csak rettenetes magas kamatra és természetbeni ellenszolgáltatás fejében nyújtottak kölcsönöket. Ezen a bajon segített az akkor megalakult pestmegyei hitelszövetkezet, majd a később alakult Hazai Szövetkezetek Központi Hitelintézete, amelynek jelen-

tőségét utóbb a kormány is felismerte s megalakította az Országos Központi Hitelszövetkezetet. Ez a központ gyors egymásutánban alakította a falusi hitelszövetkezeteket, amelyek a többi pénzintézetektől abban különböztek, hogy mellőzték a költséges vezetést, vezetői többnyire díjtalanul, önzetlenül végezték munkájukat és megelégedtek a legcsekélyebb haszonnal. Az olcsó pénz forgalma akkor kezdett terjedni Magyarországon. A falusi hitelszövetkezetek nagy versenyt támasztottak az uzsorásoknak s amikor később felkarolták a hosszulejáratu jelzáloghitelnyújtást is, ezer és ezer kisgazdát sikerült megszabadítaniok nyomasztó adósságaiktól. A hitelszövetkezetek felébresztették a takarékosági szellemet is, a takarékbetétek után minden más pénzintézetnél nagyobb kamatot fizettek, így a tehetősebbek előszedték a ládafiából a fölösleges pénzt s berakták azt a hitelszövetkezetbe, miáltal a hitelszövetkezeteknek pénzükségele állandóan biztosítva volt tehetősebb tagjaik okos gondolkodása révén.

Ami haszon származott a hitelszövetkezetekből, az mind visszafolyt azokhoz, akik ezt a hasznot előidéztek: a szövetkezet tagjaihoz. Visszafolyt, mégpedig kétféle formában. Minden év végén pontosan fizette az osztalékot a szövetkezet, ezenkívül ha még volt felesleg, azt jótékony- és közcélokra. — iskolák, templomok segélyezésére, könyvtárakra, ismeretterjesztő előadások rendezésére — fordította.

Ma már csonka Magyarországon is több mint 2000 hitelszövetkezet működik, amelyek többszáz milliós pénzforgalmat bonyolítanak le.

A pénzüzsora mellett legnagyobb rákfenéje volt hazánkban az áruuzsora. A falvakban különösen ott, ahol nem ismerték az egészséges üzleti versenyt, a szatócsok legnagyobb része kényekedve szerint szabta meg a háztartási és gazdasági cikkek árát. Ráadásul a könnyelmű magyar szívesen vette igénybe az áruhitelt is, hordott mindent kontóra a boltból a jó aratás, vagy jó szüret reményében. A legtöbbet azonban keseves csalódás érte, a dupla írott kontó fedezetére nem volt elég a termés ára, jött utána a váltó, majd a betáblázás s vége itt is az lett, hogy a könnyelmű gazdának vagy a földje, vagy a háza került a szatócs, koreszmáros kezére.

Ezeket a bajokon akar segíteni a fogyasztási szövetkezet. Ahol fogyasztási szövetkezet működik, ott szabályozódnak az árak. A szatócs kénytelen alkalmazkodni a szövetkezet áraihoz, ha megbukni nem akar. Az árucikkeket pontosan mérik, s örülnek, ha filléres hasznukat megtalálhatják. Ezek mind olyan előnyök, amelyeket bővebben fejtegetni nem is szükséges. Azt hiszem, eleget mondtam a szövetkezetekről s azoknak ma szinte fel sem mérhető hasznáról. Ne késlekedjünk tehát, hanem álljunk mellé, hiszen egy célja van: a magyar gazdatársadalom megsegítése, annak minél jobb és tökéletesebb kiszolgálása.

(—)